

Implicit order and its functional efficiency in the deep knowledge of the psyche

T. Yatsenko

Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University, Cherkasy, Ukraine

Article info

Received 15.12.2017

Accepted 12.02.2018

Cherkasy Bohdan
Khmelnytsky National
University, Cherkasy,
Ukraine

yacenkots@gmail.com

Яценко, Т.С. (2018).
Імпліцитний порядок та
його функціональна
дієвість в глибинному
пізнанні психіки.
Fundamental and applied
researches in practice of
leading scientific schools, 25
(1), 23–37.

Yatsenko, T. (2018). Implicit order and its functional efficiency in the deep knowledge of the psyche. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, 25 (1), 23–37.

The article emphasizes: the binomial system of the organization of the psychic in its functional asymmetry and, at the same time - inseparability of the spheres of conscious and unconscious, which finds the detection in the implicit order. The latter confirms the information-remote interactions of the conscious and unconscious on the verge of the "invisible horizon", which acquires the prospects of knowledge in the diagnostic-correction process of the ACP, through the dialogic interaction of the psychologist and the respondent. The study proves the impossibility of the existence of any of the spheres outside the unified psychic system.

The content of the article states, that "implicit order" expresses the interests of the conscious and the unconscious, that is integrates the force fields of both spheres. This proves the over certainty of the implicit order and its relevance to the metapsychical. At the same time, as the empirical part of the article proves, a person subordinated to the imperative of the implicit order, regardless of the means of selfexpression (verbal — nonverbal). At the same time, the more accurately observed is the ordering of psychodrawings (reproductions) "following for ...", which confirms the psychoanalytic work with reproductions. Categories "implicit order" and "invisible horizon", allowed to supplement the Model of internal dynamics of the psyche, which completed the understanding of the psyche in its integrity.

Key words: implicit order; invisible horizon; the conscious; the unconscious.

Імпліцитний порядок та його функціональна дієвість в глибинному пізнанні психіки

Т.С. Яценко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Черкаси, Україна

У статті підкреслюються: біномність системи організації психічного в її функціональній асиметричності і, водночас, – невід'ємність сфер свідомого і несвідомого, що і знаходить виявлення в імпліцитному порядку. Останнє підтверджує інформаційно-дистанційні взаємозв'язки свідомого і несвідомого на межі «невидимого горизонту», що набуває перспектив пізнання в діагностико-корекційному процесі АСПП, шляхом діалогічної взаємодії психолога з респондентом. Дослідження доводить неможливість існування жодної зі сфер поза межами єдиної системи психічного.

Зміст статті стверджує, що «імпліцитний порядок» виражає інтереси як свідомого, так і несвідомого, тобто інтегрує силові поля обох сфер. Це доводить надвизначеність імпліцитного порядку та його віднесеність до метапсихічного. В той же час, як доводить емпірична частина статті, людина підлегла імперативу дії імпліцитного порядку, незалежно від засобів самовираження (вербальні – невербальні). Разом з тим, більш доказово спостережуваною є упорядкованість психомалюнків (репродукцій) «слідування

за...», що засвідчує психоаналітична робота з репродукціями. Категорії «імплицитний порядок» та «невидимий горизонт», дозволили доповнити Модель внутрішньої динаміки психіки, що довершило розуміння психіки в її цілісності.

Ключові слова: імплицитний порядок; невидимий горизонт; свідоме; несвідоме.

Вступ

Психодинамічний напрям, про який ідеться, започатковано в 1978 р. (Yatsenko, 2015). Дослідження мало на меті розроблення *методу глибинного пізнання психіки* в її органічності, який синтезував би науково-практичні напрацювання у різних течіях психології, зокрема орієнтованих не лише на наукове пізнання, а й, передусім, на надання людині практичної психологічної допомоги.

Упродовж тривалого часу залишалося відкритим питання адекватного розуміння психіки соціально адаптованих людей, які потребують допомоги в індивідуалізованій психокорекції, спрямованій на каталізацію особистісного зростання та самоактуалізацію потенціалу. Дослідний контингент спочатку складала вчителі (вихователі), а, починаючи з 1990-х років, – психологи, котрі самі потребують особистісної корекції при їхній професійній зорієнтованості на надання допомоги іншим людям.

Розроблення *методу активного соціально-психологічного пізнання* (далі – АСПП) передбачало орієнтованість на розкриття закономірностей функціонування психічного у його цілісності. Глибинне дослідження психіки багатолітньо здійснювалось спіралеподібно: від теорії до практики – від узагальнення результатів практики – до теорії і т. д. З огляду на це, у розв'язанні проблем, які поставали впродовж більш ніж тридцяти років дослідження, увага концентрувалася не на «техніках роботи з людьми», а на методологічних положеннях, що сприяли б індивідуалізації діагностико-інструментальних аспектів корекційного процесу АСПП. Центральним питанням такої методології є розуміння цілісності психіки у її самоорганізаційних можливостях, що і загостило проблему розкриття категорійного поняття «імплицитний порядок». У перекладі з латинської «імплицитний» (emplicite) означає прихований; такий, якого не знаходять при поверхневому спостереженні (2008, 258).

Метою статті є спроба розкрити центральний ланцюг системної організації цілісної психіки з її передсвідомими утвореннями, заданими слідами витіснень, що фіксуються у відповідних енергетичних осередках, які інтегруються та створюють передумови для виникнення імплицитного порядку, в якому й криється зв'язок двох сфер – «свідоме / несвідоме».

Методи. Результати, що уявлені у статті, базуються на аналізі стенографічного матеріалу глибинного дослідження психіки у процесі АСПП.

Основний виклад матеріалу. Свідоме і несвідоме виникають і функціонують через *біомну* (біом – двочлен) систему відносин. Двоїстість структури

людської психіки «свідоме / несвідоме» – залишалась малодослідженою проблемою. Нерозкритими є причини того факту, що жодна зі сфер психіки не може функціонально замінити іншу, як і бути дослідженою поза врахуванням іншої сфери. Свідоме і несвідоме функціонально взаємовиключають одне одного і водночас зберігають взаємопов'язаність у межах єдиної метасистемної цілісності психічного, поза якою *вони взагалі перестають існувати* як психічне. Свідоме, як і несвідоме, наповнює змістом спонтанну дію суб'єкта не завдяки (чи шляхом) зняття суперечностей, а через саму їхню активність у сутнісній діалектиці.

А. Шерозія вказує, що «*біомна система відношень* може виступати фундаментальним принципом зв'язку свідомого і несвідомого» (Scherosia, 1978, р.355). Цей зв'язок у психодинамічній парадигмі *пов'язується нами з поняттям імплицитного порядку*, що має відношення до *межі (горизонту) взаємовпливів свідомого і несвідомого у процесі їхнього синтезу в «наддосвідне»*. Саме цей феномен, на наше переконання, породжується базальними захистами і виявляється у суперечливих тенденціях психіки – «до сили» та «до слабкості» (Yatsenko, 2015). Особливості внутрішнього імплицитного порядку полягають у *заданості активності психіки конкретного індивіда слідуванню чомусь, що детерміноване внутрішньо та досягає дослідного прояснення лише за умов спонтанності поведінки суб'єкта та її психоаналізу в діалогічній взаємодії у системі «психолог-респондент»* (далі – «П↔Р»).

На «Моделі внутрішньої динаміки психіки» (далі – Модель) (рис. 1) імплицитний порядок позначено крапками, що центрує «лінію» невидимого горизонту. Кожна крапка означає перетин «вертикалі» і «горизонталі» в акті спонтанної активності суб'єкта. Імплицитний порядок не підлягає *дисциплінарним вимогам логіки*, а тому задає лише динаміку «слідування за...», адже перебуває за межами критеріїв раціональності та ірраціональності поведінки суб'єкта.

Відтак саме імплицитний порядок зумовлює внутрішню спонуку (латентний мотив) до активності суб'єкта незалежно від того, чи є поведінковий акт раціональним чи ірраціональним. Психодинамічна парадигма, яка становить основу дослідження, стверджує, що за вказаним порядком перебуває внутрішній базальний конфлікт «життя – смерть», який безпосередньо не уявляється у свідомості, котра орієнтована на інстинкт самозбереження. Цей конфлікт маскується від свідомості системою психологічних захистів, яка трансформує його у певні особистісні суперечності, пов'язані з тенденціями «до психологічної смерті» та до «імпотування психіки». Недаремно Г.Гегель писав, що «*всяка свідомість є двочленным відношенням; свідомість як відношення взагалі – це суперечність*» (Scherosia, 1978, р.357).

С. Леклер відносно пізнання людиною свого внутрішнього світу зазначає, що він *розколотий і алогічний*, інколи маскує себе, інколи підноситься у тумані власної уяви (Leclair, 1978). Відтак очевидно є архетипна схильність людини до *символізації власної психічної сутності у її цілісності*. Образ здатний цілісно символізувати психічну розколотість та двоїстість.

«По той бік свідомості» існує світ витіснених переживань, які З. Фрейд пов'язував із *символізацією* активності несвідомого. Це узгоджується з позицією С. Леклера, який вважає, що несвідоме – це «свідоме-перевертень» (Leclair, 1978, р. 357). Зокрема, він стверджує, що «якби ця характеристика несвідомого психічного не виявлялась у вигляді *символічних образів свідомості* (давно відчужених ним самим), то ми про нього взагалі нічого не дізналися б» [Там само].

Висловимо згоду з А. Шерозією в тому, що «...до *несвідомого психічного* потрібно ставитись як до того, що може бути сприйнятим як своєрідна «антисвідомість»» (Scherosia, 1978, р. 359). На його думку, витіснене свідоме схоже на акторів, які пішли зі сцени, а потім їм потрібно повернутись, але вже явно в іншому одязі та в іншій ролі, не впізнаній свідомістю. Свідоме при цьому не обізнане ні з їхнім зникненням, ні з приходом. Вірніше, тих, хто «приходить», свідомість не співвідносить із тими, хто зник раніше: така інформація їй за жодних обставин і в жодному варіанті не представлена. Інакше б «актори» не змогли ні *покинути сцену свідомого, ні повернутися на неї знову*. Свідомість своїм втручанням створила б бар'єри. Отож, якби не цей «рух акторів», не було б «вистави на сцені», яка становить зміст свідомого.

У такий спосіб є можливість фігурально відобразити взаємозалежність двох сфер психіки – і коли вони компенсують одна одну, і коли виключають, і коли засвідчують невід'ємність одна від одної. Так презентується цілісність психічного, яке ми пізнаємо, орієнтуючись на невидимий горизонт інформаційної оточеності двох сфер психіки.

У психодинамічній парадигмі, яка розробляється нами впродовж багатьох років (Scherosia, 1978; Yatsenko, 2006; 2015; 2016), за актуальності пізнання психічного у його цілісності, введено *принцип додатковості*, який є основоположним, відправним пунктом саме такого розкриття сутності психіки. Названий принцип свого часу був запропонований у квантовій фізиці Н. Бором. В обстоюванні нами парадигми його адаптовано до специфіки суб'єктивності об'єкта пізнання та **поділено на два під принципи – принцип невід'ємності сфер свідомого і несвідомого та принцип «з іншого»**. Останній принцип окреслено низкою постулатів, які психолог має враховувати у процесі діагностико-корекційної взаємодії з респондентом (Yatsenko, 2015, р. 115 – 117). Конкретизуємо характеристики принципу «із іншого» (із несвідомого):

- спонтанність поведінки респондента, як необхідна передумова вияву чинників «із іншого»;
- незворотність (неповторність) смислового наповнення спонтанної активності;
- взаємозв'язок у психіці «зворотних» і «незворотних» у часі процесів;

Свідомість опрацьовує своє відношення до подібних утворень психіки через ставлення людини до самої себе й до всього, що її оточує. Саме з таких позицій виходить психодинамічна парадигма у процесі побудови діалогічної взаємодії в діаді «П↔Р». Свідомість може трактуватись як така, що маскує суперечливу сутність психіки захисною системою. Свідоме, завдячуючи образам-символам (мрії, мистецтво, релігія, сновидіння, «сни наяву»), допускає вихід назовні втаємничених бажань за умов маскування (приховування) їхніх смислів, які оберігаються опорами, що чинять спротив будь-якому проникненню в латентні змісти психіки. Приміром, перебуваючи під гіпнозом, людина несвідомо робить щось, а потім здатна це просоціально *раціоналізувати*, хоча сам факт раціоналізації прихований від її свідомості.

- внутрішня детермінованість самоплинної активності особи;
- існування неусвідомлюваного в симультанності взаємозв'язків часу і простору;
- неповна відповідність спонтанної активності суб'єкта *принципу реальності*, що вказує на одночасну дієвість *принципу задоволення*;
- підкореність латентних процесів психічного принципу задоволення;
- залежність особливостей візуалізації (самопрезентації) як від внутрішніх (провідних) детермінант, так і від пропонуванних засобів у діагностико-корекційному процесі (малюнки, іграшки, камені тощо);
- активність архетипу в процесі перетворення (перекодування) смислів «іншого» в «інформаційні еквіваленти» підкореність універсальності законів, що ілюструють візуалізовані репрезентанти;
- дихотомія внутрішнього і зовнішнього в їхній здатності до поділу та взаємопереходу;
- зворотність взаємопереходу семантики, заданої «іншою» сферою у параметрах «внутрішнє-зовнішнє», у діалогічній взаємодії «П↔Р»;
- імпліцитність смислового навантаження презентантів суб'єкта і необхідність їхнього семантичного дешифрування через проникнення в смисли «іншого» (неусвідомлюваного);
- відповідність внутрішньому (імпліцитному) порядку виявів «іншого», яке є неосяжним (за багатофакторністю), що не піддається (не є підлеглим) «штучному», «вольовому» чи «плановому» моделюванню дослідником;
- взаємопротистояння та взаємозв'язок суперечливості (спостережуваного та «іншого», невидимого, несвідомого) за параметрами: «антагонізм – антиномія»;
- органічність (латентність) зв'язку того, що «не є вербальним» із мовленнєвим, що сприяє експлікуванню у зовнішнє (тобто із «немовного» в «мовне»);
- відносність факту ірраціональності презентанта «іншого», що долається у процесі об'єктивування смислового його навантаження шляхом діалогічної взаємодії «П↔Р»;

- властивість «іншого» виявлятися в тенденції до самоінтеграції, самоорганізації, «самозбирання» у відповідності з тенденціями, що породжуються імпліцитним порядком;

- відсутність диференційованості (розмежування окремих інстанцій) «іншого» на частини;

- «відсутність випадковостей» у процесі об'єктивації «іншого»: у окремому, частковому виявленні, наявні характеристики цілого;

- відсутність суперечності між «детермінованим» та «випадковим» через їхнє об'єднання у глибинно-смыслових значеннях;

- інтеграція в «іншому» енергетично нерівноважних сил, що в самоплинному синтезі визначає перехід від «хаосу» до «порядку» (зокрема, імпліцитного порядку);

- миттєва згорнутість процесів переходу із однієї системи в іншу: із невидимого у «явне», видиме, із ідеального у матеріалізований презентант;

- підкореність психічного законам рівноваги (що деструктується психологічними захистами свідомого);

- взаємозв'язок «імпліцитного порядку» з «незворотністю», як і зі «зворотністю», як базовим для розуміння психічного в його цілісності (свідоме / несвідоме);

- трансформація, перекодування чинників функціонування психіки в площині «іншого» в «одиниці» спостережуваного («усвідомлюваного»);

- здатність презентанта «Я» до експлікування в узагальнено-замаскованій формі енергетичних слідових чинників «іншого» (несвідомого);

- участь архетипів у перекодуванні чинників «іншого» у візуалізовані форми;

- підкореність динаміки процесів «іншого» та «свідомого» захисній тенденції «до сили», при відомій розбіжності організуючих принципів: «до задоволення» та «до реальності».

Засади моментом вказаного принципу («із іншого») є *обов'язковість надання респонденту можливостей вияву спонтанної активності*, яка у своїй самоплинності об'єктивує дієвість глибинних чинників. «У спонтанності поведінки, – як зауважує А. Шерозія, – несвідоме знаходить відображення у стійкості “іншої” логіки, яка постійно себе поновлює, – логіки виключно енергетично могутньої, але такої, що ніколи не стає єдиною» (Scherosia, 1978, p. 261). Солідаризуючись з А. Шерозією, відмітимо, що «інша логіка» завжди визначається на тлі «логіки свідомого», які і створюють ножиці для оптимальної пульсації психічної енергії (імпотування).

Виходячи з такої позиції, зрозуміло, що усвідомлювана боротьба за пріоритети логіки свідомого чи логіки несвідомого відсутня через їхнє існування у різних функціональних системах, які не допускають стерилізації однією іншою, тому що це веде до омертвіння. Інстинкт самозбереження остаточно пригноблюється лише в рідкісних випадках, одна із форм – суїцид. Чому можливе самогубство? Сама собою взаємодія з соціумом уже актуалізує дієвість

об'єднуючого (обидві сфери) ланцюга, яким і є імпліцитний порядок і якщо в ньому переважаючими є тенденції мортідо, то життєдіяльність людини знаходиться в «зоні ризику». Останнє якраз і характеризує наявність «особистісної проблеми», за якою стоїть стабілізована, неусвідомлювана внутрішня суперечність, яка може бути ослаблена через розширення самоусвідомлення суб'єкта, що відкриває перспективи актуалізації інстинкту самозбереження. Неправильно було б штучно зводити вказані вище логіки (логіку свідомого та логіку несвідомого – «іншу логіку») до «спільного знаменника» (що априорі є неможливим), їхня єдність присутня лише в імпліцитному порядку психіки, який стає помітним та спостережуваним у безпосередній поведінці суб'єкта, особливо за умов психоаналізу візуалізованої репрезентації. Важливо також розуміти, що за окресленими вище особистісними проблемами перебуває базальний конфлікт «життя↔смерть».

Мова символів несвідомого об'єктивує приховану діалектику активності, що задана «іншою логікою», у якій категорія часу, простору, статі та каузальності функціонують по-іншому, ніж у сфері свідомого, саме тому смисли несвідомого прикриті захисною системою. У цьому значущу роль відіграють *мнемічні сліди*, тобто осередки витіснень, причому в їхньому синтезі з архетипною сутністю психіки, що несе мудрість поколінь і має здатність виявлятися в індивідуальному досвіді суб'єкта. Архетипність психіки заявляє про себе у візуалізованій, упредметненій репрезентації суб'єкта з використанням арсеналу образів, характерних для його індивідуалізованого світу (живої і неживої природи), які здатні передавати в «іншому тілі» інформаційні еквіваленти, тобто «смисли» психіки. С. Леклер пише, що «було б наївним приписувати цим архетипним відбиткам історії людства локалізацію лише в мозку, вони вписані у світ усюди» (Leclair, 1978). Каталогізувати їх неможливо, адже архетипи стають актуальними («оживлюються») лише за зв'язку з неусвідомлюваними мнемічними слідами конкретної особи. Саме ці зв'язки надають індивідуальності неповторності психіці кожної особи в її архетипному, тобто універсалізованому, вираженні.

У розв'язанні проблеми глибинного пізнання психіки вирішальну роль відіграє *діалог*, тому він може набувати функцій знаряддя компетентності в професійному забезпеченні діагностико-корекційного процесу. Без *діагностично адекватного співвіднесення висловлювань психолога зі спрямуванням енергетичного потенціалу несвідомого вони будуть мертвими буквами*, що фіксують у статистиці процес пізнання. І хоча логіка несвідомого вирізняється *парадоксальністю*, її пізнання можливе лише за участі мови свідомого. Кожна із систем логіки «свідоме / несвідоме» дотична одна до одної і бере участь в *іншій* системі, проте результат цього не зводиться до жодної із них! Дотичність сфер психіки ще важче вхопити, ніж зустріч хвиль у звуковому просторі. В цьому полягає актуальність проблеми спільного єднального ланцюга взаємодії свідомого і несвідомого, який видається чарівно невидимим, але відчутним у власному енергетичному потенціалі впливу на поведінку суб'єкта – **це і є імпліцитний порядок**

психіки! Особливо виразно це об'єктивується в умовах групового глибинного пізнання психіки, яке нівелює просоціально-оцінні циркуляри, що регламентують поведінку. Спонтанність і невимушеність поведінки на тлі групових принципів (безоцінність суджень, відсутність критики, прийняття людини такою, якою вона є, тощо) сприяє об'єктивуванню та вивченню імпліцитного порядку. Останньому особливо сприяє діагностико-корекційна робота за умов вибору респондентом репродукцій художніх полотен. У спонтанній активності респондент швидко та легко може ієрархізувати репродукції, ранжувати за значущістю для подальшого їхнього психоаналізу психологом. Корекційний діалог («П↔Р»), у таких випадках, мимоволі зорганізовується (спрямовується) послідовністю розстановки репродукцій, що сприяє діагностичній послідовності та доказовості діалогічної взаємодії (див. емпіричну частину до статті).

Окремо зауважимо, що *концепт імпліцитного порядку* майже не представлений у науково-психологічній та філософській літературі. Водночас практика АСПП переконує, що ця категорія є тією ниткою Аріадни, яка веде до ключика розв'язання проблем глибинного пізнання психіки суб'єкта найоптимальнішим, а отже й емотивно найменш витратним та внутрішньо вмотивованим шляхом.

Сутнісно йдеться про проблему гармонізації зусиль психолога з іманентною **готовністю і можливістю психіки сприяти цьому процесу здатністю внутрішньо спонукально (хоч і неусвідомлювано) впорядковувати спонтанно підібраний респондентом малюнковий матеріал, що зумовлено мимовільно(внутрішньо) побуджуваною ініціативою.** Пояснення криється в наступному: дисфункції психіки спричинені енергетичним імперативом слідів емотивно пережитих негараздів (драм життя, «незавершених справ дитинства»), що синтезуються в імпліцитній упорядкованості психіки, в її цілісності (свідоме / несвідоме), слідування якій дозволяє психологу йти енергетично *найекономішним, й тому найоптимальнішим та вмотивованим шляхом глибинного пізнання.* Ми спираємося у діалогічній взаємодії з респондентом на той факт, що *психіка знає все, навіть те, про що не віддає свідоме (щоправда, психіка і не зводиться лише до свідомого).* Саме ця вселенська істина знаходить підтвердження в адекватній трансформації *ідеальної (психічної) реальності у візуалізовані репрезентанти* (малюнки, предмети чи слова, або самопрезентацію через добір репродукцій художніх творів). З певністю можна сказати, що *інформаційні еквіваленти пов'язують ідеальну й упредметнену реальність шляхом смислового навантаження репрезентантів, і до цього причетний імпліцитний порядок.* Отож, психіка інформаційно обізнана з притаманним їй смисловим багажем прожитого особою часу, що виправдовує позицію психолога у його «слідуванні за респондентом».

Імпліцитний порядок обумовлює професійно виправдану позицію «слідування за...»; це невидиме і неконтрольоване ззовні впорядкування спонтанних виявів активності респондента, яке обумовлюється когнітивним синтезом досвіду конкретної особи, що

вказує на його індивідуальну неповторність. Йдеться про латентне спричинення глибинних імпульсів активності, за умов узгодження запитань (висловлювань) психолога з внутрішньою ініціативністю психіки до експлікування. Даний факт сприяє ймовірнісному прогнозуванню, постановці запитань респонденту, які мають побуджувати імпульс мотиваційної активності.

Чіткість послідовності вияву імпліцитного порядку та методологічна важливість його врахування в діагностико-корекційній практиці психолога пояснюються тим, що цей порядок формувався самотлінно (поза контролем свідомості) та має здатність узагальнено виражати індивідуальну неповторність функціонування психіки конкретної особи. **Імпліцитний порядок не можна ні стерти, ні змінити, ані деформувати, адже він заздалегідь не написаний і не причетний до жодного субстрату; він визначається перетином, інтерферентністю енергетичних сіток, за якими перебувають певні інтеграційні метасмисли, дотичні як до свідомого, так і до несвідомого. Саме тому імпліцитний порядок має вияв в енергетичній мотивованості (побуджуваності) самотлінної спонтанної активності суб'єкта, яка заявляє про себе поза «дисциплінарними» вимогами будь-якої логіки – чи то свідомого, чи несвідомого («іншої логіки»).**

Узагальнюючи сказане вище, відмітимо, що практика глибинного пізнання психіки у цілісності доводить, що вона є впорядкованою. Це наочно засвідчує встановлена нами мимовільна здатність суб'єкта до ієрархізації репродукцій художніх полотен (це з самого початку роботи) за їхньою інтенціональністю для нього, що оптимізує й прискорює психоаналітичний процес індивідуалізованого пізнання психіки. Динамічні діагностичні прогнози змістовно щільніше й оперативніше, легше й точніше здійснюються і підтверджуються в діагностико-корекційному процесі за умов розуміння та актуалізації можливостей респондента визначати послідовність використання ним же підбраного візуалізованого, упредметненого матеріалу в часовій розлогості аналітичного процесу.

Психодинамічна парадигма доводить, що володіння психікою архетипно латентними смислами, які вербально об'єктивуються в діалозі – полегшує усвідомлення їх суб'єктом. Інакше кажучи, багатолітня практика переконує, що за пріоритетною ініціативою респондента, яка мотиваційно стимулюється символічністю смислових навантажень упредметненого матеріалу, стоїть імпліцитний порядок. При цьому особа не може свідомо пояснити, чому саме так, а не інакше ієрархізовано нею візуалізований матеріал. Це засвідчує, що психоаналіз за таких умов здатний користуватися бездоганною впорядкованістю матеріалу в його *смислових параметрах, які апіорі (до аналізу) не були відомі ні психологу, ані респонденту, проте відомі психіці останнього.*

Потрібно не забувати, що мова психічного у його цілісності виявляється не стільки в образах, символах (мова несвідомого), скільки у їхніх смислах (що стоять за першими), у яких функціонально об'єднуються обидві

сфери (свідоме / несвідоме), що набуває представництва у невидимому, і в той же час практично реальному, **імпліцитному порядку**, який незалежний від засобів самопрезентації суб'єкта, тобто він є наддосвідним, надзаданим, та узгодженим з інформаційними еквівалентами. Останнє забезпечує простір психологу у використанні тих чи тих засобів глибинного пізнання психіки особи, які самоплинно зміщуватимуться її психікою у порядку пріоритетності енергетичних полів, які і задають імпліцитний порядок. Це сприяє практичній доказовості достовірності психоаналітичних результатів.

Психолог, ініціюючи спонтанну активність респондента, і слідуючи їй в діалого-аналітичному процесі, може не остерігатися, що порушить когнітивну основу розлогості поведінкового матеріалу, як і власних інтерпретаційних висновків. Скажімо, в процесі аналізу малюнків респондента психолог може ініціювати фрагмент психодрами, моделювання з каменів, чи невербальні вправи – практика засвідчує, що в усьому проглядатиметься один і той же порядок психіки конкретної особи! Репродукції художніх полотен особливо сприяють чіткості вияву імпліцитного порядку, очевидно, завдяки авторській психологізованості картин, які зачасти сюжетно ініціюються пережитими особистісними драмами художника. Адже будь-яке художнє полотно несе його емотивну значущість для автора, як і для вибору респондента, що обумовлюється механізмами проективної ідентифікації. Кількісність вибору респондентом таких репродукцій дає змогу визначити пріоритети спрямування психіки за параметрами базального конфлікту «життя – смерть». У групах глибинного пізнання однозначно каталізується психокорекційна переорієнтація в напрямку «до життя», через зниження дієвості тенденції до «імпотування психіки» та до «психологічної смерті».

Наш більш ніж тридцятипятилітній досвід глибинного пізнання психіки переконує, що завдяки об'єктивним законам внутрішньої детермінації активність особи задається факторами, які мають для неї смислову значущість, а їх неусвідомлюваність не є бар'єром у здійсненні такого типу пізнання. Вони об'єктивно заявляють про себе в інваріантних, ітеративних характеристиках спонтанної поведінки респондента, яка підлягає позовжній інтерпретації сукупного поведінкового (вербально-невербального матеріалу).

Виявленню смислових параметрів несвідомого зазвичай протистоїть свідоме, що засвідчує суперечливість логік (свідоме / несвідоме). Парадоксальним є той факт, що імпліцитний порядок не розв'язує проблеми забезпечення органічності психічного, він її цілісно виражає зв'язністю та континуумністю енергетичних імпульсів, котрі спонукають психолога «слідувати за...» в емпіричному просторі. Це задає внутрішню вмотивованість респондента до процесу глибинного пізнання. Імпліцитний порядок не може об'єктивуватись у «чистому вигляді» як даність, тобто автономно від емпірики процесуальної взаємодії в системі «П $\leftrightarrow$ Р». Останнє ускладнюється ще й тим, що «слідкування психолога за...» не передбачає

об'єктивування характеру внутрішнього впорядкування самоплинної активності суб'єкта. Пізнати несвідоме можна об'єктивуючи його лише контекстно. З огляду на заданість імпліцитного порядку несвідомим, цьому порядку незмінно притаманний енергетичний потенціал, що й зумовлює послідовну дієвість мотиваційного чинника діалого-аналітичної взаємодії. Відтак у діалогічній взаємодії психолога з респондентом імпліцитний порядок має вплив на характер розлогості послідовності динаміки діалогу, який підпорядковується принципам незлиттєвості психолога з респондентом та їхньої нероздільності.

Сказане дає підстави констатувати відмінність процесу глибинного пізнання від академічно-емпіричного дослідження, в якому порядок експериментальної процедури визначається наперед експериментатором. Організатор й утілювач глибинного пізнання (психолог) є «невільником» у слідуванні за континуумом розгортання самоплинної активності суб'єкта, він не повинен відходити від «річища» розгортання самоплинної активності респондента, хоча при цьому він зайнятий лише психікою респондента, його особистісною проблемою та шляхами надання йому допомоги через розширення можливостей самоусвідомлення (все інше, про що йдеться у статті, має відношення лише до інструментарію роботи фахівця і респондента з цим ніхто не знайомить).

Професійно психолог себе реалізує через діагностично значущу інформаційну доцільність запитань до респондента, що ґрунтуються на ймовірнісному прогнозуванні. Тому психокорекційний діалог відрізняється від діалогу в його звичному розумінні, коли це лише «обмін інформацією». В групах АСПП інформацію потрібно здобувати на засадах єдності діагностики і корекції, порційно і багаторівнево, а наукові узагальнення здійснюються лише постфактумно на стенографічному матеріалі.

Психолог задає лише передумови об'єктивування та віднаходження інформаційної площини глибинного пізнання за відповідності динаміки діалогічної взаємодії іманентній послідовності спонтанної активності респондента. Це уможливорює позовжнє тлумачення (інтерпретацію) сукупного поведінкового матеріалу, який отримано у взаємодії «П $\leftrightarrow$ Р», що ґрунтується на актуалізації послідовності виявлення смислових параметрів спонтанної активності респондента. Діагностична спроможність запитань у вказаному форматі виявляється у пробудженні мотиваційного імпульсу енергії.

Діагностична точність психолога є успішною за відповідності імпліцитному порядку та його діалогічних ініціатив (важливим є урахування П. усього попереднього поведінкового матеріалу респондента). Це визначає прогностичну обґрунтованість наступного кроку психолога та каталізаційно-мотиваційну силу його запитань, яка спонукає респондента до активності.

Отож, імпліцитний порядок співзвучний енергетичній потентності його мотивованості самопізнання. Активність психолога залежна не лише від мотиваційної сили латентних сутностей у їхньому впливові на поведінку, а й від інтенціальності

візуалізованих засобів, що виконують роль посередника глибинного пізнання. І. Пригожин у зв'язку з цим зауважував, що «...потрібно вести діалог із природою для її пізнання» (Prigogine, 1986, р. 280). Усе це означає, що психолог не лише може, а й зобов'язаний впливати на перебіг глибинного процесу пізнання шляхом діагностично потентного діалогу, що ґрунтується на ймовірнісному прогнозуванні. Водночас він *не може і не має професійного права задавати (впливати на) зміст (характер) спонтанної активності респондента, як і самостійно розставляти акценти (уже не респондентом) поза заданістю їх порядком, що проглядається в самоплинній активності особи.*

Психодинамічний діалог, з одного боку, враховує енергетичну потенційність суб'єкта, а з іншого – узгоджується з імпліцитним порядком, а з іншого – здійснюється в умовах першопочаткової непрозорості особливостей індивідуальної заданості його поведінки. Для забезпечення ймовірнісного прогнозування й передбачення ризиків поведінки аналізанда психолог має володіти розвинутою інтуїцією, каталізованою імпліцитним порядком як специфічним адептом дотичності обох сфер психіки (свідоме / несвідоме). Це дасть психологу змогу наблизитися до пізнання семантики імперативу «глибинних» чинників психіки, які задають транзит пережитих суб'єктом життєвих негараздів у дієвості «слідових ефектів» (фіксацій), що існують поза часом. Здатність до вияву таких чинників у спонтанній поведінці пояснює пріоритет діалогу (постановки запитань) над іншими методичними прийомami, що є своєрідним *запобіжним засобом* від нав'язування респонденту хибних «істин». Цьому допомагають не лише проміжні, а й підсумкові ланцюги інтерпретаційних узагальнень психологом напрацьованого емпіричного матеріалу в його сукупності.

Таким чином, у глибинному пізнанні психологу відводиться роль побудника внутрішньо-мотиваційних імпульсів активності суб'єкта, спрямованої на репрезентативну самовізуалізацію та об'єктивування власного самосприйняття. Важливе значення має дотримання принципу тут і зараз; відсутність критики, оцінних суджень у чорно-білих категоріях, відсутність порад тощо. Людина, побачивши власні внутрішні бар'єри розвитку та самостановлення, повинна вчитися розпізнавати їх у реальному житті і намагатися реконструювати звичні форми поведінки.

Дослідження підтверджують факт, що *енергетична активність суб'єкта перебуває під впливом слідів перинатального, домовного періоду розвитку особи*, що є додатковим аргументом на користь використання в глибинному пізнанні невербальних засобів, спроможних об'єктивувати енграми, фіксації домовного періоду, які не підлягають словесній репрезентації. Загалом інтерпретація отриманого у спонтанній діалогічній взаємодії поведінкового матеріалу дає змогу виявити суперечність між логікою свідомого (декларування особою бажань, намірів, сподівань, ідеалів) і логікою її поведінки. Аналітичні інтерпретаційні висновки неодмінно містять як вербальні висловлювання, так і невербальні репрезентанти (малюнки, ліпку, моделі з каменів), які набувають *інтерпретаційної*

рівнозначності у процесі узагальнення сукупного масиву поведінкового матеріалу. Останнє є зрозумілим за умов дослідної орієнтації на горизонт дотичності обох сфер психіки. Без дотримання такого методологічного настановлення в деяких напрямках (як-от арт-терапія) обмежуються лише візуалізацією без наступного її психоаналізу, що нівелює перспективи саморозкриття особи під час психоаналітичного вивчення.

Професіоналізм психолога полягає у спроможності каталізації діалогічного процесу, що сприяє накопиченню діагностично сутнісного поведінкового матеріалу, що часом потребує обмеження «шумових» поведінкових ефектів, які не становлять сутнісного значення для *глибинного* пізнання психіки (до прикладу, такими є філософування, академічні розмірковування тощо). Важливо розуміти, що *візуалізований презентант* може за певних умов, перейти в категорію «посередника» *глибинного* пізнання, що пов'язано з його *об'єктивуванням – емотивним наповненням та уконкретненням індивідуалізованим змістом.*

Наявність імперативу енергетичної обумовленості виявлення несвідомого, яке «проситься на поверхню» відповідно до імпліцитного порядку, водночас єднається із попередньою невизначеністю форм поведінки суб'єкта. З огляду на це, важливо розуміти можливість актуалізації опорів, що блокують вияви смислових аспектів психіки, що становлять ризики для гідностей «Я». Завдання психолога – нівелювати опори, розсувати їх, пом'якшувати й послаблювати, фактично це може виступати критерієм професіоналізму ведучого групи АСПП. Прогностичність неможлива без чутливості психолога до впорядкованості психіки в її архетипній сутності, що сприяє ефективності постановки ним діагностично точних запитань, як і тематизації пропозицій респонденту у візуалізації власного досвіду.

Спонтанне об'єктивування несвідомих змістів психіки суб'єкта використовується в АСПП відповідно до вимог законів позитивної дезінтеграції психіки і вторинної її інтеграції на вищому рівні розвитку. В процесі психоаналізу важливо зважати, що несвідоме, з одного боку, «проситься на поверхню», а з іншого – поведінково маскує власні смислові параметри. Тому психолог має професійно вміти не лише каталізувати вияв несвідомого, а й декодувати його зміст (смысл), що потребує діалогічної розлогості процесу аналізу. Його співпраця з респондентом сприяє накопиченню поведінкового матеріалу, який семантично об'єктивує латентно-смислові параметри психіки, що потребують тлумачення. За таких умов *діалог стає каталізатором «енергетичної готовності» психіки до виявлення заданості поведінки особи неусвідомлюваними чинниками.* Оскільки імпліцитний порядок інтегрує функціонально смислові поля свідомого і несвідомого, то він співвідноситься з межею, з так званим «невидимим горизонтом» дотичності функціонально несумісних сфер свідомого і несвідомого. Тому розгортання індивідуально неповторної ініціативи того, хто проходить аналіз, може бути пов'язане з наявністю алогічності та ірраціональності тенденцій, що піддаються візуалізації в образі у їхній суперечливій єдності.

Інакше кажучи, послідовне розгортання поведінки респондента не є підкореним дисциплінарним вимогам логіки, що ще раз указує на асиміляцію імпліцитним порядком смислових аспектів обох сфер психіки, які є функціонально несумісними (асиметричними). Імпліцитний порядок об'єктивує сутність індивідуалізованої психіки лише за умов спонтанної поведінки особи. Доцільність запитань психолога обґрунтовується не лише зрозумілістю їх для респондента, а й спроможністю мотиваційно актуалізувати енергетичні імпульси поведінки із «іншої» сфери. Вияв імпліцитного порядку фігурально можна порівняти з календарем, сторінки якого жорстко впорядковані і, тим не менш, можуть наповнюватись відповідно індивідуалізованим і діаметрально протилежним змістом. Отже, смислові параметри психіки є неповторними та невидимими для кожного респондента.

С. Леклер пише, що «лише в полі психоаналітичного досвіду було виявлено наявність "іншої логіки", логіки несвідомого. І тим, хто претендує на достеменне наукове дослідження сутності психіки людини, зважати на цю

"іншу логіку" абсолютно необхідно» (Leclair, 1978, p.269). Саме ця «інша логіка» не може бути спостережуваною психологом виокремлено, як і імпліцитний порядок. Вона об'єктивується у професійно-діалогічній взаємодії «П↔Р» на засадах спонтанності поведінки респондента, а також професійної її каталізації діагностично спроможними запитаннями психолога.

З огляду на орієнтованість психодинамічної парадигми на «невидимий горизонт» дотичності обох сфер, розуміння психологом важливості динаміки діалогічної каталізації самоплинної активності психіки конкретної особи є засадничою передумовою успіху діагностико-корекційного процесу. З певністю можна вказати на визначальну енергетичну силу несвідомого у його впливові на характер спонтанної поведінки особи. Розширення свідомості суб'єкта відбувається шляхом поглиблення розуміння внутрішньої особистісної суперечливості психіки, що відкриває перспективи її розв'язання. Психокорекційний ефект виявляється в гармонізації психіки, підвищенні її сенситивності та адаптивності до соціуму.

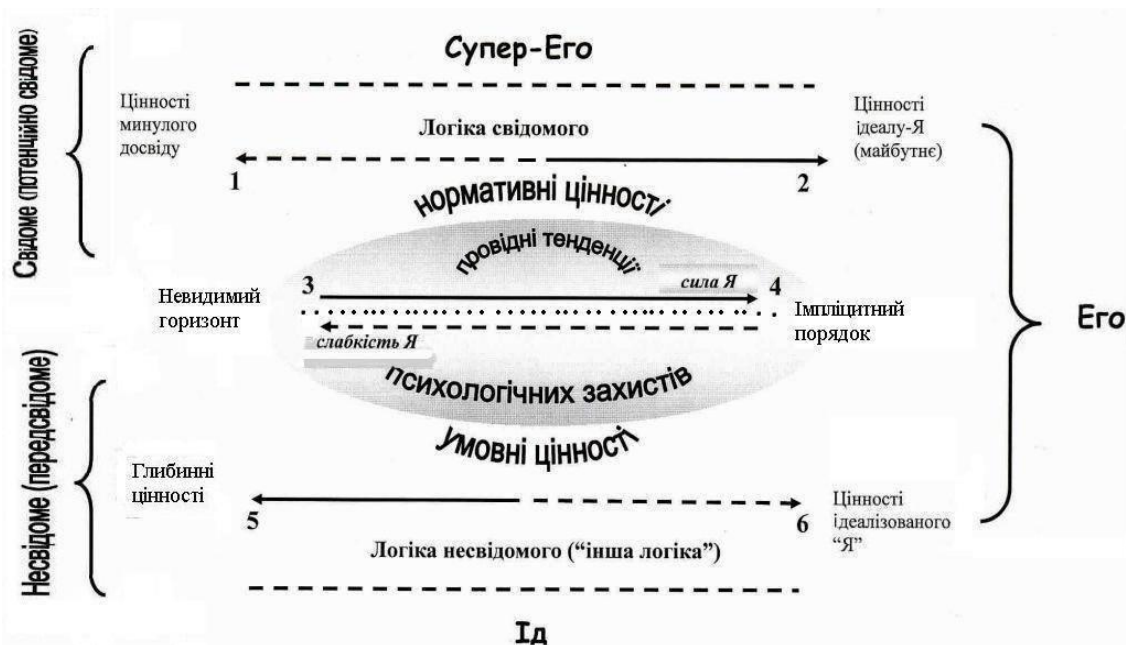

Рис. 1. Модель внутрішньої динаміки психіки

Відтак зрозумілою стає наша увага до імпліцитного порядку, який латентно асимілює та енергетично інтегрує домінантні «осередки» обох сфер. Психодинамічна парадигма враховує запрограмованість несвідомого невичерпною «надвизначеністю», яка вказує на обов'язковість орієнтованості психолога на той факт, що «психіка знає все», включаючи й те, чого не знає свідоме «Я» суб'єкта.

Важливо враховувати, що будь-який акт спонтанної поведінки відбувається за участі системи психологічних захистів, які маскують сутність упорядкованості психіки. З огляду на визначені нами різновиди захистів, – базальні (горизонталь) та периферійні (вертикаль) –

окремий акт психічного завжди має вияв в точці перетину вертикалі і горизонталі. Несвідоме при його експлікації розв'язує два завдання – виявитися назовні й замаскувати власні смислові параметри. Розв'язання цього факту потребує від психолога майстерності у діалогічному напрацюванні діагностично потентного поведінкового матеріалу з наступною його подовжньою інтерпретацією, що виявляє повторювані ітеративні, інваріантні аспекти поведінки, які й сигналізують про об'єктивну складову психіки, що задається несвідомим. У процесі інтерпретації вербальні і невербальні аспекти самопрезентації набувають рівнозначності, що відповідає факту інтеграції змістів

свідомого («словесного») і несвідомого («образно-символічного») у внутрішньому імпліцитному порядку. Прихованість від Я імпліцитного порядку забезпечує його незайманість «соціалізацією», яка фактично й обумовлює розвиток інстанції «Я».

Саме енергетичні осередки мнемічних слідів, які не існують відокремлено один від одного, на наше переконання, відіграють провідну роль у формуванні логіки несвідомого, тобто «іншої логіки» (в порівнянні з логікою свідомого). Такий синтез слідових ефектів спричинений процесами іррадіювання витісненої енергії, інтеграційні наслідки чого узагальнює категорія «метадосвідне» («позадосвідне») (Yatsenko, 2015). Завдяки латентності вказаних процесів немає змоги пізнати той чи той мнемічний слід витіснень як автономний чинник поведінки суб'єкта. Процес синтезу абстрагується у психіці від сюжетно-ситуативних аспектів поведінки, що задає вектор внутрішньої готовності суб'єкта до активності, каталізованої потенціалом витісненої (нереалізованої) енергії. Тому конкретика витіснень, будучи недоступною пізнанню, причетна до *наддосвідного синтезу дотичності обох сфер психіки (свідоме / несвідоме), до формування імпліцитного порядку*.

Методологічна вимогливість глибинного пізнання виявляється у слідуванні за *усталеними аспектами психіки, які розгортаються в неповторній динаміці для кожного суб'єкта*. Так досягається індивідуалізований психокорекційний ефект шляхом об'єктивування інформації (яка була за межами сприйняття), що й відкриває перспективи розв'язання суб'єктом внутрішніх стабілізованих суперечностей та стимулює особистісну гармонізацію (гомеостаз) психіки на всіх рівнях – структурному, енергетичному та функціональному.

Замість висновків. Автор вдячна психіці за те, що вона «знає все» і що сприяє професіоналу спиратись на ці знання у процесі надання людині діагностико-корекційної допомоги шляхом розширення соціально-перцептивних знань та розвитку рефлексивного інтелекту. Особлива увага до **імпліцитного порядку** пов'язана з його об'єктивністю і архетипною спроможністю енергетичної каталізації процесу візуалізації ідеальних реальностей психіки в опредметнених формах, що мотивує та оптимізує діалогічну взаємодію «П↔Р» і відкриває перспективи нового (психодинамічного) підходу до наукового пізнання психіки. На особливу вдячність заслуговує особистісний потенціал Я – у його соціально прогресивній орієнтованості на розширення та поглиблення знань про себе самого; вдячність за вмотивованість самопізнавальної потреби.

Свідомість суб'єкта заслуговує аналітичного схвалення за неутручання (відсутність можливості) у процеси витіснень, їхньої синтезації у категорії передсвідомого (несвідомого) та наддосвідного, що й обумовлює *об'єктивність глибинних параметрів психіки*; вдячність психіці за можливість збереження інформаційних еквівалентів незалежно від форм трансформації ідеальної (психічної) реальності в упредметнену (доступну візуальному сприйняттю); за лояльність та сприятливість мови архетипів у образно-

символічних репрезентантах психіки особи; за функціональну співпричетність сфер психіки (свідоме / несвідоме) і їхню здатність синтезу у межах невидимого горизонту; за віртуозну здатність сфер психіки бути дотичними і зберігати автономію, як і функціональну асиметричність, що об'єднується в *імпліцитному порядку, який перебуває поза дисциплінарними вимогами логіки та має вияв як в раціональності, так і в ірраціональності актів поведінки суб'єкта*.

Найбільше психолог-аналітик має бути вдячний **суб'єкту як носієві психіки** за: а) неусвідомлюваність внутрішньої мотиваційної ініціативи, що сприяє забезпеченню об'єктивності проникнення в сутність цілісності психічного з метою глибинного його пізнання; б) збереження інтересу до себе попри неможливість контролю за специфікою виявів глибинних чинників у спостережувану площину та ін., що відкриває перспективи адекватного пізнання психіки.

Очевидним є те, що лише сам суб'єкт може внести зміни у власну поведінку через розширення рефлексивних знань, поглиблення розуміння когнітивних захисних деформацій та дисфункцій, які суперечать інстинкту самозбереження. Пробудження інстинкту самозбереження є провідним каталізатором особистісних самозмін у напрямку «до життя» та соціального самоствердження, за умов реконструювання тенденцій – до «імпотування психіки» та до «психологічної смерті».

У психодинамічній практиці глибинного пізнання траплялися випадки, коли в групу АСПП приходили люди, незнайомі раніше зі специфікою такого типу роботи, і, загалом, не здатні до рефлексії і саморефлексії. Тим не менше вони змогли успішно пройти курс АСПП завдяки побудженню ініціативи *мотивованості самопізнання*, як і – розширення розуміння архетипної сутності психічного. Це вдавалося за професійної здатності психолога враховувати імпліцитний порядок спонтанності вияву їхньої ініціативи. Звідси зрозуміло, що професіоналізм психолога полягає в тому, щоб забезпечити самоплинність діагностико-корекційного процесу за умов діалогічного побудження імпульсу поведінки (енергетичного «підігріву»), який пов'язаний із *нереалізованістю певних витіснених потреб, що зберігають мотиваційний (енергетичний) потенціал спрямованості на їхнє довершення, особливо, якщо це стосується чинників перинатального періоду розвитку особи*. Останнє зумовлює вияви деструктивних тенденцій психіки «вимушеного повторення» та ходіння «хибним колом», які потребують корекції.

Методологічна значущість розуміння фахівцями феномену імпліцитного порядку (для організації глибинного пізнання психіки) полягає в належному врахуванні особливостей його внутрішньої детермінованості.

Проблема імпліцитного порядку має метазначущий вимір функціонування для психолога у визначенні вектору професійних зусиль під час надання психокорекційної допомоги суб'єкту, спрямованої на розв'язання ним особистісних проблем, що потребує ослаблення внутрішніх суперечностей.

Врахування психологом імпліцитного порядку оптимізує процес надання кваліфікованої допомоги суб'єкту в розумінні причин порушень захищеності власної психіки, що оптимізує динаміку тенденцій та ослаблює нерезультативність витрат енергії. Послаблення деструкцій психіки суб'єкта можливе за умов розширення його рефлексивних знань та розвитку соціально-перцептивного інтелекту, який сприяє самореалізації та соціально-професійній адаптації суб'єкта. Все це каталізує розвиток інформаційної компетентності особи в розумінні глибинної сутності власних особистісних проблем та нівелює алогічність і регресивність форм поведінки та бар'єри на шляху самореалізації та самоактуалізації власного особистісного потенціалу.

Далі подаємо стенограму психоаналізу малюнків тату.

Організація глибинного пізнання з використанням «Тату». В задачі входило пізнати глибинний смисл малюнку власного тату, як і тату вини, яку психолог намагався автономізувати, посадивши «Вину» на

окремий стілець. Магістру практичної психології О. було запропоновано: а) намалювати два тематичні психомалюнки: один – «власне тату», інший – «тату вини»; б) підібрати до обох малюнків тату відповідні репродукції художніх полотен, які певним чином узгоджувалися б із семантикою зображень «Тату». О. підібрав репродукції лише до малюнка власного тату, які розташував у певному порядку.

**Стенограма психоаналізу малюнків тату
респондента О.
з використанням підібраних до них репродукцій
художніх полотен**

П. – психолог (Т. С. Яценко).

О. – магістр-психолог.

П.: У вас є на тілі татуювання?

О.: Так (на руці). Для аналізу я взяв репродукцію власного тату (рис. 2), а це малюнок – «Тату вини» (рис. 3).

П.: Цікавий малюнок (рис. 3). Це камінь?

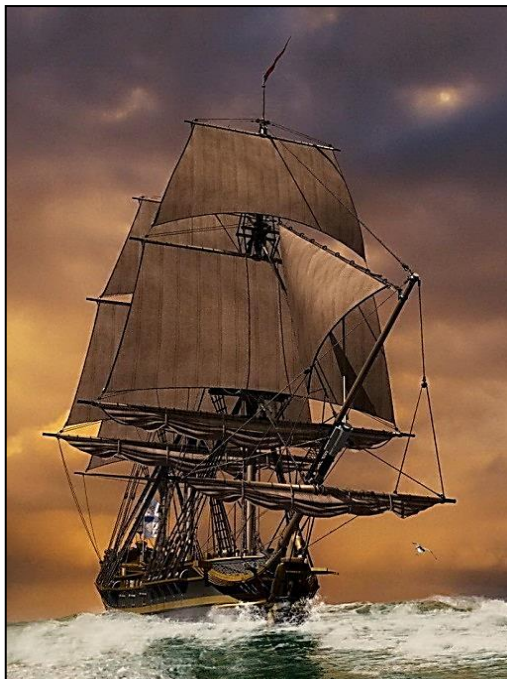

Рис. 2. Ескіз власного татуювання респондента О.

О.: Так. Людина спрямована йти вгору, а до її тулуба прив'язаний канатом камінь, він уповільнює рух, тягне до низу, а вона хоче йти до «досягнень».

П.: Яке тату тебе зараз більше цікавить? З якого ти хотів би щоб ми почали аналіз?

О.: Я хотів би почати з власного татуювання, яке у мене є. Я зробив його на правій руці вже давно, ще в ранній юності (рис. 2).

П.: Підбери репродукції художніх полотен, які підходять до твого тату (рис. 2). (О. підібрав репродукції до власного тату). Як в тебе були почуття, коли ти підбирав малюнки до тату? Ти усвідомлював, що саме шукаєш, чи орієнтувався на свої внутрішні відчуття?

О.: Я пригадував приблизно свій стан, який у мене був, коли я хотів зробити татуювання. Воно в мене вже давно – це найперше моє татуювання (рис. 2).

П.: Тобто хотів відтворити внутрішній стан?

О.: Так.

П.: Той стан тебе тішив чи татуювання стало засобом психотерапії? Чи це піднесений стан, який ти хотів увічнити на все своє життя?

О.: На той момент це було власне досягнення чогось бажаного. Мені складно було цього досягти, я довго хотів татуювання. Я спеціально чекав, коли мені виповниться 18 років, щоб досягнути повноліття і зробити тату. До цього близько двох років я шукав, яке це буде тату.

П.: Ти два роки готувався до татуювання?

О.: Приблизно, так.

П.: Ти зважав на почуттями батьків і тому до свого повноліття не смів нічого робити із своїм тілом?

О.: Можливо, це було свого роду якесь бажання свободи. Можливо, свободи від батьків, залежність мене гнітила.

П.: Такі пурпурні вітрила (рис. 2), з якими ти можеш борознити простори?

О.: На той момент я це порівнював з тим, що хотілося пізнавати світ, подорожувати.

П.: А на березі хтось залишався, коли ти відпливав?

О.: Про це я не думав зовсім. Мабуть, дім залишався на березі.

П.: Батьківський дім?

О.: Звичайно, так!

П.: Як з розповіддю, яку ми тільки що почули, пов'язаний цей малюнок (рис. 4), який ти підібрав до

О.: Скоріше я думав, що у 18 років буду мислити, як дорослий. І якщо зроблю тату (воно залишиться на все життя), то я не буду про нього шкодувати.

П.: Тоді твоє тату – це самоствердження себе, як дорослого чи скоріше символ глибоких почуттів, які ти переживав?

тату (рис. 2)? Тут людина своїм тілом прориває, проторює канал, в який затікає вода з моря.

О.: Так, і їй важко.

П.: Виявляється, що такі прекрасні пурпурні вітрила (рис. 2) можуть і на сушу виходити. Тоді доводиться проторувати дорогу вже самому. Мрії, мабуть, давали тобі енергію, щоб не зупинятися. Це мої гіпотези, а ти можеш по-своєму сказати.

О.: Можу сказати, що дуже важко було, тому що я єдина і дуже пізня дитина у батьків. Мене чекали близько десяти років. Тому батьки були дуже до мене прив'язані. Вони поклали на мене великі надії, як на єдину дитину. Це велика відповідальність для мене, символічно це тягар (рис. 3).

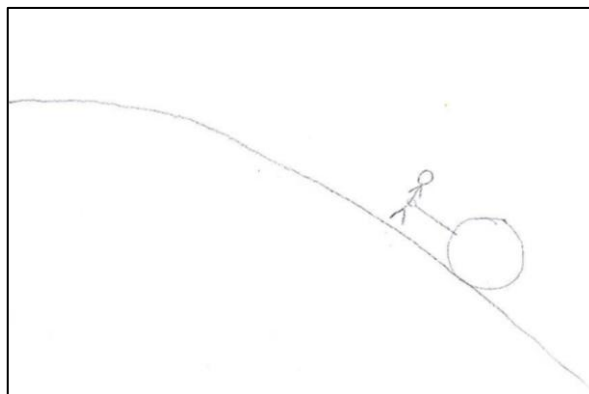

Рис. 3. Тату вини

П.: Тоді їхні надії і почуття грали подвійну роль. Адже, з одного боку, вони викликали у них тривогу з приводу того, чи виправдаєш ти їхні надії? А з іншого – вони поклали на тебе дуже великі зобов'язання, відповідальність?

О.: Так, це правда.

П.: Тоді чи не потрапляє в цей тяжкий камінь (рис. 3), який людина тягне на гору, те, про що ти говориш?

О.: Можливо... Думаю, що, перш за все, це і є там.

П.: Це катер з вітрилами чи звичайний човен (рис. 2)?

О.: Середньовічний вітрильник, саморобний великий корабель.

П.: В цьому виявляється дуже випукло сила архетипної символіки. Адже що втілюється у тому, що це Середньовіччя, що це саморобний, надійний, цілісний корабель?

О.: Наскільки мені відомо, човен – це символ утроби, очевидно натяк на батьків..

П.: Молодчина, сам аналізуєш. Але який човен? Ти не забуваєш, що батьки тебе не в молодості народили, а дуже довго чекали. Вони були ніби з іншого покоління і мали вже свої звички. Човен – це архетип утроби. А корабель (рис. 2) в тебе дуже надійний, це означає, що ти дуже віриш у свою сім'ю і її надійність для себе. Ми зараз відчуваємо, що ти при усіх своїх юнацьких порухах,

хочеш залишатися хорошим сином. Можливо, в цьому є проблемне питання, бо ти не можеш відмовитися від своїх мрій, "пурпурних вітрил", а з іншого боку, ти не можеш сидіти в цьому човні вічно (рис. 2). По-перше, ти не з того покоління, а по-друге, там для твоїх талантів і здібностей дуже обмежений простір. Гіпотеза: ти йдеш, але тобі це нелегко дається. Йти вгору і так важко, а ти ще й тягнеш великий камінь (рис. 3). Тобто ти намагаєшся відійти, і можна з впевненістю сказати, що тобі це нелегко дається. І потім – ти можеш виявити, що твої мрії і бажання, ще не до кінця втілюються. Які почуття в тебе викликає те, про що я говорю? Ти можеш зараз уточнити.

О.: Для мене є новим те, що відкрилася така архетипна символіка в моєму татуюванні. Я коли обирав ескіз тату, то орієнтувався на кораблі, мені дуже подобаються вітрильники старих поколінь. Ви маєте рацію у тому, що на мене покладають великі надії і мені від того дуже важко стає. Але я на це дивлюся дещо по-іншому. Я вважаю, якщо шлях важкий, то він загартовує і тоді, можливо, буде легше.

П.: Ти сам розумієш, що психіка адаптується до такої ситуації, і присутня така форма захисту як раціоналізація, що "це лише мені на користь". Те, що ти сказав, стосується і цього плавця (рис. 4). Якщо тут

вгору потрібно тягнути камінь (рис. 3), то тут він пробиває канал у піску (рис. 4). Тобто ти не швидкими темпами йдеш до мети, а проторюєш собі дорогу. Це відбувається лише заради себе чи і для інших теж?

О.: Заради інших теж, звичайно. Я думаю, така установка пішла з дитинства, що *всього потрібно досягати з труднощами, що все тяжко дається*.

П.: Мабуть, батьки про себе щось розповідали, як їм все давалося?

О.: Розповідали, але небагато. Взагалі дуже мало знаю. Знаю, що мамі було дуже тяжко і мені було дуже важко народитися. Мамі було вже 32 роки і їй нелегко було мене народжувати. Я перша і єдина дитина.

П.: Можливо, ти про це не думав, коли підбирав малюнки, але чи не було у тебе відчуття, що ти так

проторюєш собі дорогу для того, щоб повторювати акт свого народження? І ці труднощі тебе, в цей час, ніби єднають з мамою? Це свого роду такі заміщення. Сам акт народження наближав матір до тонатоса (смерті), а це енергія мортидо. І ця енергія може бути супутньою по життю, коли ти докладаєш зусилля, щоб тягнути камінь нагору (рис. 3). Адже можна роздивитися камінь і зрозуміти, чи є у ньому якісь перлини, варті того, щоб так тягнути його на гору. Отже, ми виходимо на той факт, що *ми до себе найближчі і самі собі створюємо проблеми, що детерміновані глибинними чинниками*. Тому як би далеко не плив твій корабель, а *ти будеш на чуттєвому рівні разом з матір'ю*. Фізична та ідеальна реальність взаємопов'язані. Те, що я говорю, до тебе відноситься?

Рис. 4. Автор невідомий

О.: Так, я все сприймаю і розумію, що це і є те, що я не міг собі сказати.

П.: Після того, як ти це все почув, проговори собі щось у вільній формі.

О.: Я до цього раніше приходив, але не міг так семантично диференціювати.

П.: Це підтверджує точність діагностики, адже ти це вже знав, а ми – ні. І тому тобі це може бути цікавим, що ти "пишеш почерком", який керував тобою, а ти поки що не прочитував.

О.: Я знаю, що обираю чомусь найбільш складний шлях у всьому, що роблю, починаю, пробую. Я себе виправдовував тим, що найскладніший шлях є найбільш правильним, там найменше буде конкуренції, з боку інших.

П.: Бо нікого ж не знайдеться, щоб пішов цим шляхом (*сміється*). Правильно кажуть, що вмійте над собою посміятися. Нам всім знайоме те, про що ти говориш. Продовжуй далі.

О.: Я відчуваю труднощі в усвідомленні і відчутті щастя, тому що завжди шукаю якісь недоліки, які потрібно виправити. Якщо чогось досягнув, не має паузи на радість; бо потрібно знову кудись бігти і немає часу на відпочинок, втіху. Ще впливає те, що з тебе повинно щось вийти, як з людини.

П.: Отже, з одного боку, є прагнення, щоб щось вийшло солідне, неординарне, оригінальне, успішне, а з іншого боку, присутній вибір такого шляху, щоб не було

так болісно для Я, коли не досягнеш успіху, якого хотів би. Ти ніби сам себе рятуюєш від власного Супер-Его, як від батьківського критичного контролю. Настільки ти сам в собі втілюєш батьківський образ. В цій позиції, про яку йдеться, ти до кого ближче: до мами, тата чи до обох?

О.: До обох.

П.: В них обох така позиція, що через труднощі потрібно пройти?

О.: Так. І раціонально це пояснювали, що так має бути, через це потрібно пройти.

П.: А до тебе вони теж не з ейфорією ставилися, а постійно намагалися ставити взаємини на реалістичні шляхи?

О.: Вони добре до мене ставилися, але я мало проводив з ними часу. Батьки рано почали працювати, а мене віддали в дитячий садочок. Мені тоді було півтора роки або й менше. І я виріс, ніби без батьків, вони приходили пізно з роботи і лягали спати, і ця дитяча потреба в батьках теж є в "камені".

П.: Тоді в цьому камені (рис. 3) ти можеш нести потребу в батьках. І тобі потрібно тягнути цю потребу, тому що будеш шукати у комусь, щоб була батьківська турбота, і одночасно не дозволяєш собі цього.

О.: Навпаки, я постійно хочу позбутися цієї залежності, яка є нелегкою.

П.: Тобто в тобі дорослому ще є "маленька дитина"?

О.: Мабуть. Завжди хочеться батькам якимсь допомогти, підтримати у чомусь.

П.: Тобі потрібна підтримка і турбота, а ти це втілюєш вже у своєму ставленні до батьків.

О.: Можливо.

П.: В особистих стосунках дівчина намагається тебе опікати і створити сприятливу атмосферу?

О.: Швидше навпаки. Я намагаюся створити комфорт людині, яка поруч.

П.: Можливо, ти відчуваєш, що в тобі є ця потреба з дитинства і ти не дозволяєш (не хочеш) її виявляти, як вияв інфантилізму? Ти тоді йдеш на упередження і створюєш комфорт.

О.: Можливо. Я не люблю, коли мені допомагають в чомусь.

П.: Коли тобі не допомагають в чомусь, то це ближче до того, як було в сім'ї чи в сім'ї тобі допомагали?

О.: *У мене явно виникає почуття провини, коли мені допомагають.*

П.: Тобто є велике прагнення до сили, і в той же час ти обираєш такий шлях, який *підриває твою силу*. На що вказує рис. 3 – тягнеш камінь на гору. В цьому і є твоя особистісна проблема! Чи відносишся ти до тих людей, які шукають труднощі у будь-якій справі?

О.: Так. Звичайно, це мене стосується і мені це близьке.

П.: Якщо ти це навіть усвідомлюєш, то ти одразу корективи вносиш чи все далі заходиш в ці труднощі?

О.: Простіше пояснити на прикладі. Якщо я беруся за якусь нову справу, то шукаю не спосіб, як досягнути успіху в ній, а одразу розглядаю труднощі, які виникають на цьому шляху, коли людина йде до успіху. Потім я ці труднощі стараюся прибрати.

П.: Тоді ти працюєш з уявною реальністю. Ти не достатньо відчуваєш те підґрунтя, яке в тебе є тут і зараз під ногами. Не достатньо відчуваєш реальність ситуації, тому що забігаєш наперед і замість того, щоб щось вирішувати, ти уже прибираєш ті перешкоди, які

передбачаєш, що будуть. Ніби вони обов'язково будуть, ніби так, як ти народився – були перешкоди. Це вже є ефект переносу перинатального періоду. А сам по собі цей ефект не міг вербально прийти до свідомості людини. Тому що у перинатальному періоді складаються енграми, фіксації, які потім енергетично задають форми поведінки, по типу – вимушене повторення. Ти зайнятий тим, щоб прибрати перешкоди, аби твій корабель міг поплисти, але по своїй суті в цих перешкодах ти ж разом з мамою!

О.: Цікаво.

П.: Адже чому ти від води йдеш в пісок (рис. 4), вдумаєшся? Щоб прорити своєму кораблю дорогу? А кораблик в ту канаву вузьку зайти не зможе. Тому ти сам же створюєш собі перешкоди у власній самореалізації!

О.: А можливо, це новий шлях до якогось озера.

Учасник групи: О. вабить те, що він першопроходець!

П.: Сказане є важливим моментом для О. А чому? Тому що тебе батьки дуже довго очікували і ти був першопроходець. Ти так зворушливо ставишся до матері, що твоя психіка ніби говорить: "Як я не хотів створювати болісні труднощі тобі, мамо! А тепер я вже дорослий і повинен сам пробивати собі дорогу". Десь це глибоко сидить! Через труднощі (рис. 4) ти звільняєшся від *почуття провини перед матір'ю*! І ти сказав, що там далі буде озеро, а озеро, за архетипами, це утроба. Це означає, що є мрія знайти дівчину (очевидно, за якимись параметрами близьку до матері), створити свою сім'ю. Ось що нам розповів твій матеріал.

О.: Для мене це ціле відкриття!

П.: У нас є наступний малюнок, рис. 5. Тільки що ми говорили, що ти пробиваєшся до озера, яке є архетипом утроби. А на рис. 5 спостерігається тунель, як символ утроби. Гральні кубики є натяком, що в труднощах – "як випаде", так і буде – пан або пропав. Ти сам можеш розказати, яку роль в контексті нашої роботи, грає цей малюнок (рис. 5).

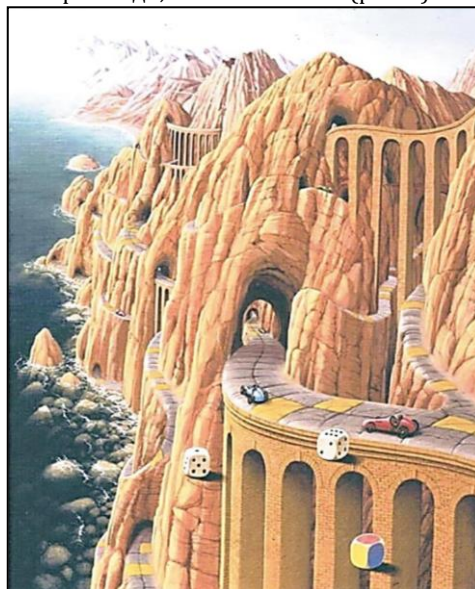

Рис. 5. Я. Єрка "Вентімілья"

О.: Я звернув увагу на прірву, прямо по краю якої їдуть машини.

П.: Знову ризик?

О.: Так, це супутнє моєму життю.

П.: А те, що вони їдуть в тунель, ти не бачив?

О.: Не звернув уваги.

П.: Ти побачив ризик у тому, що машини їдуть по краю прірви?

О.: Можливо.

П.: Тоді ти вибираєш не тільки складний шлях, але і ризикований?

О.: Так. Мені подобається щось таке, щоб адреналін був, це моє.

П.: Тоді знову суперечність: адже, з одного боку, *прораховуєш наперед, які можуть виникнути труднощі, починаєш з ними боротися, а, з іншого, шукаєш ризик?* Таким чином ти постійно обнуляєш свою енергію. І щоб сидіти на місці, як в утробі, де було добре. Там існує єднання з татом, мамою і немає проблем. А коли почався акт народження, то з'явилися проблеми, створилася драма, загроза здоров'ю матері та й твоєму, очевидно. Виходить, *зодного боку, хочеться упереджувати* всі труднощі, вибирати дорогу, щоб конкурентів не було – це шлях до успіху, а *з іншого боку, не бачиш, що друга рука робить?* Гральні кубики на це вказують. На це варто звернути увагу. Що ти сам собі сказав би?

О.: От ви кажете про відчуття адреналіну, можливо, дійсно, і ризик присутній тут (рис. 5)... але ж так цікавіше!

П.: Я не заперечую – це твій вибір! Я лише пригадую, як ти нам усім у цій групі казав, що *“коли починаєш якусь нову справу, то обираєш найскладніший шлях”, прораховуєш якісь труднощі і вже з ними зразу починаєш боротися тощо.* Я могла б продовжувати те, що ти говорив. Але лише звертаю увагу, що це діаметрально протилежне тому, що ти зараз представив, і тоді виходить, що кожного разу *ти вибираєш складну дорогу, де завжди є ризик.* Тоді *навіщо ти прораховуєш труднощі і хочеш прибрати їх,* коли на такій дорозі над

прірвою від тебе вже мало що залежить (рис. 5)?! А це знову блокування власного потенціалу!

О.: Тобто ви маєте на увазі, що я вже наперед неправильний шлях обираю?

П.: Я хочу вказати, на наявність *внутрішньої суперечності*, що в реальному житті важливо розпізнавати! Щоб з допомогою наших занять і методу ти їх розпізнавав, прочитував, тоді дійсно будеш упереджувати. Тому що *ти сам для себе створюєш зони ризику! А зони ризику зумовлюють такі ситуації, коли ти западаєш у стани бездіяльності, адже психіці відпочинок потрібен* після такого “плавця” (рис. 4). Гребеш по піску, а озера ще не видно. Ще цікаво, що вода теж натяк на утробний стан, а тут як пуповина тягнеться за тобою (рис. 3)! Можливо, в тебе є сильна прив'язаність до матері або й до батька.

О.: Це *радіше не від мене залежить.* Батьки так наві'язують, що я повинен приходити і допомагати, що це сім'я і в мене є обов'язки, що уже несую внутрішньо.

П.: Але батьків тут (у групі) немає, а є тільки ти. Ти йдеш по такому складному шляху і показуєш, що вода, як символ внутрішньоутробного стану, теж йде за тобою. Тобто в тебе вже є якісь внутрішні неусвідомлювані кліше, фіксації. Ти не можеш опустити “шлюз над минулим” і бути вільним.

О.: Мабуть, так і є, дуже дякую.

П.: Таку перинатальну залежність символізує камінь (як символ утробы, але недотордної), який ти тягнеш (рис. 3). Він теж округлий – натяк на утробу, але вона не життєдайна (камінь). Тому що така залежність від батьків не сприяє твоїй самореалізації (життєствердженню). Перейдімо до наступного малюнка (рис. 6). На рис. 6 ми бачимо, що ініціатива, мотивація задані минулим, бо людина відмотує стрілки годинника до минулого, назад. Це те, на що вказує архетип на символіка. Ти можеш розказати, що сам мав на увазі?

О.: Цей малюнок (рис. 6) швидше пов'язаний з тим, що час дуже швидкоплинний. Нічого не встигаєш, хочеться навіть його зупинити.

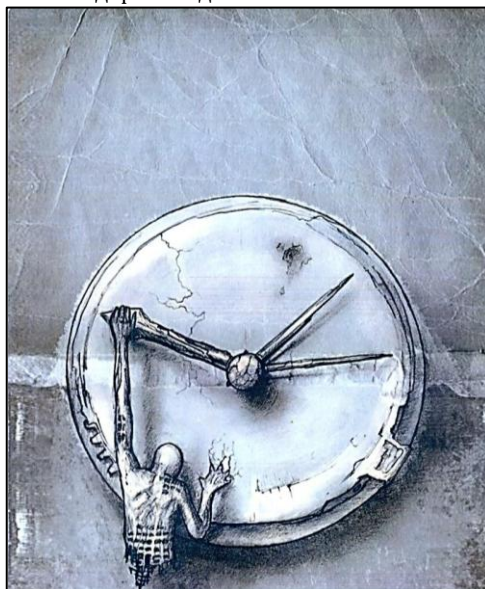

Рис. 6. Автор і назва невідомі

П.: Можливо, ти це співвідносиш з тими очікуваннями, які на тебе покладають. Адже час швидко біжить, а ти ще не всього досягнув, чого хотів би.

О.: Можливо.

П.: Що ти ще хотів сказати з приводу цього малюнка (рис. 6)? Чи міг би цей годинник втілитися в цей камінь (рис. 3)?

О.: Можливо. Хотілося б час повернути, відмотати назад.

П.: Зараз тобі, мабуть, потрібно подумати, чому так хочеться повернути час?! Адже, якщо є таке бажання, то ти, можливо, незадоволений собою. Ти відчуваєш по своєму потенціалу, що міг би досягнути, на тепер, уже більшого?!

О.: Безумовно, це так.

П.: Чи не боїшся ти труднощів? Бо це може бути маскуванням цієї реальності, коли ти йдеш від супротивного і обираєш найскладніший шлях. А можливо, ти обираєш не найскладніші шляхи, а

найбільш інфантильні? Варто не боятися цього, а подивитись реальності у вічі, бо затримка в дитинстві обумовлює дитячий погляд на речі. Про це варто подумати і тверезо поглянути на типові ситуації! Метод АСПП дозволяє нашому раціо працювати на нас, за умов, якщо ми будемо розвивати соціально-перцептивний інтелект. Тепер ти сам можеш підбити підсумки, сказати, які почуття пережив і що пізнав?

О.: Цікавий аспект було пропрацьовано, я в той бік ніколи б сам навіть не подивився. Дійсно, піднята проблематика мене хвилювала. Я думаю, що все ще потрібно зібрати в голові до купи, усвідомити, проаналізувати. В мене є такі тенденції, і це викликає труднощі і в роботі, і у всьому іншому. Я думаю, що це все потрібно зрозуміти і відпустити, бо воно дуже сильно гальмує мене, у цьому ви є абсолютно праві!

П.: Молодець. Краще і не скажеш.

О.: Дякую вам, відчуваю велике полегшення і прилив сил.

Література / References

- Leclair, S. (1978). *Unconscious: other logic*. Tbilisi, Metsniereba. [in Russian]
- Леклер, С. (1978). *Бессознательное: иная логика*. Тбилиси, Мецниереба.
- New dictionary of foreign words: about 40 000 sl. and word combinations. (2008). In L.I. Shevchenko (Ed.). Kyiv, ARIY. [in Ukrainian]
- Новий словник іноземних слів: близько 40 000 сл. і словосполучень. (2008). Л. І. Шевченко (Ред.). Київ, АРІЙ.
- Prigogine, I. (1986). *Order from chaos: A new dialogue between man and nature*. In V.I. Arshinov, Yu. L. Klimontovich, Yu. V. Sachkov (Eds.), Moscow, Progress, 1986. [in Russian]
- Пригожин, И. (1986). *Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой*. В. И. Аршинов, Ю. Л. Климонтович, Ю. В. Сачков (Ред.). Москва, Прогресс, 1986.
- Scherosia, A.E. (1978). Consciousness, the unconscious, the psychic and the system of fundamental relations of the personality: the prerequisites of the general theory. *The unconscious*. Tbilisi, Metsniereba. [in Russian]
- Шерозия, А. Е. (1978). Сознание, бессознательное, психическое и система фундаментальных отношений личности: предпосылки общей теории. *Бессознательное*. Тбилиси, Мецниереба.
- Yatsenko, T. S. (2006). *Fundamentals of Deep Psychocorrection: Phenomenology, Theory and Practice*. Kiev, Higher school. [in Ukrainian]
- Яценко, Т. С. (2006). *Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика*. Київ, Вища школа.
- Yatsenko, T.S. (2015). *Dynamics of deep psychocorrection development: theory and practice*. Dnepropetrovsk, Innovation. [in Ukrainian]
- Яценко, Т. С. (2015). *Динамика развития глубинной психокоррекции: теория и практика*. Днепропетровск, Инновация.
- Yatsenko, T.S. (2015). *Methodology of deep-correctional training of a psychologist*. In T.S. Yatsenko, A.V. Gluzman (Eds.). Dnepropetrovsk, Innovation. [in Ukrainian]
- Яценко, Т. С. (2015). *Методология глубинно-коррекционной подготовки психолога*. Т. С. Яценко, А. В. Глузман (Ред.). Днепропетровск, Инновация.
- Yatsenko, T. S. (2016). *Profound knowledge of the self-demagoguery of the psyche of a future psychologist*. In T. S. Yatsenko, V. I. Bondar. Kiev, NPU named after MP Drahomanov. [in Ukrainian]
- Яценко, Т. С. (2016). *Глибинне пізнання самодепривації психіки майбутнього психолога*. Т. С. Яценко, В. І. Бондар. Київ, НПУ імені М. П. Драгоманова.